

Це було єдиною їхньою вимогою у російському парламенті. Їх політичний егоїзм дійшов до того, що вони не тільки зреклися допомагати іншим у загальноросійській боротьбі за землю і волю, але й відверто заявляли з думської трибуни, що тільки полякам, як найбільш «зрілим», слід дати автономію. Подібною угодовською політикою, підбиваючи єдність національно-визвольних сил, полякам вдалося отримати автономію. Цьому сприяв ще й царизм, проводячи політику «поділяй та владарюй». Крім поляків, нікому більше з Союзу Автономістів не вдалося добитися самоврядного статусу.

Історія україно-польських стосунків в умовах російської імперії доводить їх тісну взаємозалежність, на етапі модерного національного творення, вони мали на меті визвольну ідею, що вороже сприймалася царизмом. Однак, поляки, відчуваючи на собі гніт царату, намагалися стати «старшими братами» стосовно українців, що й стояло на заваді обоєбічній національно-визвольній боротьбі. Відголоски польської зверхності лунають і до наших днів. Вони вносять напруженість не тільки у двосторонні стосунки, але й дають можливість Росії отримувати геополітичні вигоди з україно-польських непорозумінь.

Представникам польського політикуму потрібно виходити з сучасних політичних реалій, а не з історичних, і прислухатися до слів свого ж земляка Єжи Гофмана, який наприкінці фільму «Вогнем і мечем» зазначив: «Війни тривали довго, спустошувалася Річ Посполита, спустошувалася Україна. Ненависть вросла в серця і отруїла братську кров. Через 150 років російська цариця Катерина II завоювала Кримське ханство, ліквідувала Запорозьку Січ, зіграла вирішальну роль у занепаді Речі Посполитої».

На сучасному етапі українському і польському політичному істеблішменту необхідно прикласти максимум зусиль, для того, щоб трагічні сторінки минулого не повторилися у майбутньому.

Література:

1. Учреждение Государственной Думы // В книге: Материалы по учреждению Государственной Думы. – М., 1905. – 160 с.
2. Доманицький В. Петербурзькі вісті. Перші збори Українського Парламентського клубу// Громадська думка. – 1906. – 5 травня.
3. Лотоцький О. Сторінки минулого // Праці Українського наукового інституту. – Варшава, 1934. – 481 с.
4. Піснячевський В. Дипломати з польського кола // Рада. – 1907. – 7 квітня.

ДРОГОМИРЕЦЬКА Людмила Романівна ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ У ПОЛЬЩІ (1920-1939 РР.)

Розвиток системи українських кооперативних організацій у міжвоєнній Польщі стали можливими завдяки створенню на початку 1920-х років. відповідної законодавчої бази. Кооперативний закон, ухвалений сеймом Польщі 29 жовтня 1920 р., дозволяв створювати національні кооперативні об'єднання, гарантував дотримання основних демократичних принципів кооперативного руху, нескладний спосіб заснування і реєстрації кооперативів, забезпечував умови для функціонування національних і регіональних кооперативних союзів[1, с.5].

Політика польської влади щодо кооперативного руху визначалася обов'язком держави сприяти економічному розвитку суспільства. Ідеологами й організаторами кооперативного руху кооперація розглядалася як своєрідна форма боротьби українського народу за самостійне національне існування з метою піднесення рівня добробуту українського населення.

Організаційні основи української кооперації, у порівнянні з польською, були набагато міцнішими. Якщо у 1925-1927 рр. кількість кооперативів – членів РСУК зросла на 71 %, то польські кооперативні союзи практично не розширювали своєї мережі: кількість кооперативів членів «Сполем» збільшилася на 1%, а мережа союзу «Унія» зменшилася на 25 %. Кількість осіб, які входили до кооперативів РСУК впродовж вказаного періоду зросла на 27 %, в той час, коли кількість членів кооперативів обидвох польських союзів зменшилася (на 7 % – «Сполем» і на 33 % – «Унії») [2, с.5; 3, с.5].

Режим «санації», який встановився у Польщі після травневого 1926 р. перевороту, посилив втручання держави у розвиток українського кооперативного руху. Згідно

розпоряджень президента Польщі «Про промислове право» від 7 червня 1926 р. і «Про будівельне право» від 16 лютого 1928 р. місцева адміністрація отримала можливість регулювати мережу українських кооперативів. Необмежена влада місцевих державних інстанцій над кооперативами була узаконена розпорядженням президента Польщі від 27 жовтня 1932 р. «Про товариства», згідно з яким адміністративні структури на місцях могли заборонити заснування кооперативу і навіть припинити його діяльність [1, с. 14]. За нашими підрахунками, в листопаді грудні 1932 р. було призупинено, або й зовсім заборонено функціонування 89 українських кооперативів у Галичині і 41 кооперативів – у Холмщині й Підляшші.

9 травня 1934 р. в сеймі було ухвалено новий кооперативний закон, який передбачав приєднання кооперативів до ревізійних союзів за територіальним і національним принципом, що давало змогу державній адміністрації регулювати організацію союзних кооперативних об'єднань. На основі закону, згідно з розпорядженням міністра фінансів від 9 листопада 1934 р., з 1 січня 1935 р. РСУК втратив право ревізії всіх кооперативів Краківського, Волинського, Поліського й Люблінського воєводств, а на території трьох східногалицьких воєводств – право ревізії будівельних і ощадно-позичкових кооперативів [1, с. 4]. У результаті таких новацій, зі складу РСУК було виведено 435 українських кооперативів (13,2 % загального числа союзних кооперативів, 7,3 % власних капіталів української кооперативної системи), які були змушені перейти під т.зв. «опіку» польських місцевих кооперативних союзів [4, с. 10].

Новий молочарський закон, пропонований урядом Польщі у 1935 р., ставив високі технічні й санітарні вимоги до молочарень, а право на існування отримували більші й краще устатковані молочарські підприємства. Для модернізації польських молочарень фінансові структури заздалегідь виділили 6 млн. зл. кредиту, тоді коли всім іншим, непольським молочарням, припало лише 250 тис. зл. [5, с. 41]. Представники Української парламентської репрезентації зуміли домогтися внесення поправок до закону і відтермінування введення його у дію на три роки, що дало змогу українським кооператорам мобілізувати всі сили для модернізації молочарського виробництва.

Уряд Другої Речі Посполитої протегував розвиток польських кооперативних союзів, що робило їх економічно сильнішими. За підсумками 1936 р. товарний оборот польських кооперативних союзів становив 73 % від загального обороту всіх кооперативних союзів (пересічно на один кооператив – 53 тис. зл.) в той час, коли українські кооперативи мали тільки 11.6 % (відповідно 18 тис. зл. – середній товарооборот одного кооперативу) [6, с. 366].

Українській кооперації доводилося долати перешкоди і суто господарського характеру. У другій половині 1930-х років цілим рядом постанов, розпоряджень польських фінансових структур було суттєво обмежено асортимент товарів, якими могли торгувати українські кооперативи. Загалом, відзначимо, що кооперативне законодавство Другої Речі Посполитої дозволяло українцям створювати національні кооперативні організації. Разом з тим, польська влада намагалася не допустити перетворення кооперативів в осередки українського національного руху, намагалася сповільнити розвиток української кооперативної системи, очолюваної РСУК.

Література

1. Кооперативне право. Львів, 1935. 148 с.
2. Західноукраїнська кооперація в 1926 році (Статистика і звітлення з діяльності РСУК). Львів, 1928. 73 с.
3. Західноукраїнська кооперація під Польщею в році 1928. Львів, 1929. 29 с.
4. Жук А. Відтята частина від цілості. Господарсько-кооперативний часопис. 1935. Ч. 7. С. 8-10.
5. Качор А. Українська молочарська кооперація в Західній Україні. Мюнхен, 1949. 110 с.
6. Zuk A. Lviv- center of Ukrainian economics in Galicia. Role of cooperative movement in the Ukrainian liberation struggle/ Lviv: A symposium on its 700-th Anniversary. New-York, 1962.

ЖДАМАРОВА Анна Володимирівна

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Двосторонні відносини Польщі й України повною мірою відображають геополітичні складнощі, взаємний зв'язок між суспільствами та культурний контекст останнього століття в історії Східної Європи. Історія відносин між двома країнами є тривалою й впливає на поточні